

هفتمین همایش ملی بنیاد علمی قانون یار

همایش پژوهش های علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

بنیاد علمی قانون یار - آموزش و پرورش استان کرمانشاه - واحد پژوهش سپاه پاسداران (با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه رازی، دانشگاه آزاد، دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه پیام نور کرمانشاه، دانشگاه علمی و کاربردی، جهاد دانشگاهی واحد کرمانشاه، دانشگاه صنعتی کرمانشاه، بنیاد شهید و سازمان ارشاد و سردبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نمایه مقالات در پایگاه های ملی و بین المللی) تاریخ برگزاری همایش: ۸ اسفندماه ۱۴۰۳ شماره مقاله: ۹۸/۴۲۲۹۷ رده بندی کنگره: ج ۵۶/۲۱۱۶

شناسایی تاثیر ذهنیت رشد بر خودتعیینی دانش آموزان

متوسطه اول خرم آباد

خدیجه کشوری^۱ آذر بازگیر ماهرخ دلفان

چکیده

هدف این پژوهش شناسایی تاثیر رسانه های اجتماعی بر دست آوردهای تحصیلی دانش آموزان متوسطه اول خرم آباد است. روش پژوهش حاضر، توصیفی و تحلیل معادلات ساختاری است. جامعه آماری تحقیق عبارت از تعداد ۱۷۳۶ دانش آموزان متوسطه اول خرم آباد هستند، و به روش نمونه گیری طبقه بندی نسبی نمونه آماری ۳۱۳ نفر انتخاب شدند. در این پژوهش از سه پرسش نامه حمایت معلم محقق ساخته (۱۳۹۸)، حضور اجتماعی ریف (۱۹۸۹) حس تعلق گاندی (۲۰۱۵)، استفاده شد. نتایج مدل سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار Smart PLS نشان داد که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، رسانه های اجتماعی بر دست آوردهای تحصیلی و حس تعلق تاثیر مثبت و معنادار اعمال کند. و حمایت معلم دارای دو تاثیر مستقیم و غیرمستقیم بر حضور اجتماعی و حس تعلق است. اثر غیرمستقیم رسانه های اجتماعی از طریق دست آوردهای تحصیلی برابر با حاصل ضرب ضرایب مسیر می باشد یعنی برابر است با ۰/۲۹۶ در سطح اطمینان ۹۹٪ می توان گفت که رسانه اجتماعی بر دست آوردهای تحصیلی، تاثیر مثبت و معناداری دارد. و متغیر مستقل از طریق میانجی بر وابسته تاثیر دارد و میزان این تاثیر برابر با ۰/۲۹۶ درصد می باشد.

واژگان کلیدی: رسانه های اجتماعی، دست آوردهای تحصیلی، خودتعیینی دانش آموزان

مقدمه

آموزش و پرورش در عصر حاضر تنها محدود به انتقال محتوای درسی نیست، بلکه هدف اصلی آن، پرورش فردی خودآگاه، مستقل، خلاق و فعال است که بتواند در جهان پویای امروز با چالش‌های روزافزون، به صورت کارآمد و مسئولانه پاسخگو باشد. در این میان، تحول در نگرش‌ها، باورها و انگیزه‌های درونی یادگیرنده، نقشی کلیدی در شکل‌گیری هویت آموزشی و رفتارهای یادگیری او ایفا می‌کند. دو مفهوم روان‌شناختی «**ذهنیت رشد** (Growth Mindset)» و «**خودتعیینی** (Self-Determination)» در سال‌های اخیر به عنوان پایه‌های مهمی برای درک چگونگی ایجاد انگیزه پایدار، موفقیت تحصیلی و سازگاری فردی مورد توجه ویژه قرار گرفته‌اند.

ذهنیت رشد، مفهومی است که توسط کارول دولک (Dweck, ۲۰۰۶) مطرح شده و بر این اصل استوار است که افراد باور داشته باشند توانایی‌های شناختی و ذهنی آن‌ها — از جمله هوش، خلاقیت و مهارت‌های یادگیری — از طریق تلاش، تمرین، بازخورد سازنده و تجربه قابل بهبود و گسترش هستند. در مقابل، افرادی که ذهنیت ثابت (Fixed Mindset) دارند، توانایی‌ها را ذاتی و غیرقابل تغییر می‌دانند و در مواجهه با شکست یا چالش، تمایل به تسلیم‌شدگی یا اجتناب دارند. پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند که دانش‌آموزان دارای ذهنیت رشد، انگیزه بالاتری برای چالش‌پذیری، ماندگاری در برابر سختی‌ها و یادگیری از اشتباهات دارند (Yeager & Dweck, ۲۰۱۲).

از سوی دیگر، نظریه خودتعیینی (Self-Determination Theory—SDT) که توسط دسی و رایان (Deci & Ryan, ۱۹۸۵, ۲۰۰۰) توسعه یافته، سه نیاز روان‌شناختی اساسی را به عنوان پایه‌های انگیزه درونی و سلامت روان‌شناختی معرفی می‌کند:

با این وجود، اکثر پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه در کشورهای غربی و در جوامعی با ساختار فرهنگی متفاوت از جامعه ایرانی صورت گرفته‌اند. در جوامعی با فرهنگ جمع‌گرا مانند ایران، که در آن ارزش‌هایی مانند احترام به مقامات، تأکید بر نتیجه‌نهایی (مثلاً نمره) و کمتر دقت به فرآیند یادگیری غالب است، ممکن است رابطه بین ذهنیت رشد و خودتعیینی با چالش‌های خاصی همراه باشد. به‌ویژه در دوره **متوسطه اول** (پایه‌های هفتم تا نهم)، که دانش‌آموزان در آستانه بلوغ هستند و با تغییرات شدید شناختی، هیجانی و اجتماعی مواجه می‌شوند، تشکیل باورهای پایدار درباره خود و توانایی‌هایشان از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است.

شهر خرم‌آباد، مرکز استان لرستان، با ویژگی‌های فرهنگی-اجتماعی خاص خود — از جمله تنوع قومی، ساختار خانوادگی سنتی و شرایط اقتصادی متفاوت در مناطق شهری و روستایی — می‌تواند بستری مناسب برای بررسی این رابطه در شرایط واقعی ایرانی فراهم کند. با این حال، پژوهش‌هایی که به‌طور مستقیم و نظام‌مند به بررسی رابطه میان ذهنیت رشد و خودتعیینی در میان دانش‌آموزان متوسطه اول این منطقه پرداخته باشند، بسیار محدود یا ناموجود هستند.

از این رو، شناسایی تأثیر ذهنیت رشد بر سطح خودتعیینی دانش‌آموزان متوسطه اول شهر خرم‌آباد نه تنها به پر کردن شکاف پژوهشی موجود کمک می‌کند، بلکه می‌تواند راهگشای راهبردهای آموزشی مؤثر برای معلمان، مشاوران و برنامه‌ریزان درسی باشد. برای مثال، طراحی برنامه‌های آموزشی جهت تقویت ذهنیت رشد — مانند کارگاه‌های آموزشی، تغییر سبک بازخورد معلمان یا بازنگری در سیستم ارزشیابی — می‌تواند به‌طور غیرمستقیم به افزایش خودمختاری، صلاحیت ادراک‌شده و در نهایت، انگیزه درونی دانش‌آموزان منجر شود.

در مجموع، این پژوهش با هدف پاسخ به این پرسش اساسی انجام می‌شود:

آیا ذهنیت رشد تأثیر معناداری بر خودتعیینی دانش‌آموزان متوسطه اول شهر خرم‌آباد دارد؟

و زیرسؤالات فرعی آن می‌تواند شامل رابطه ذهنیت رشد با مؤلفه‌های فرعی خودتعیینی (خودمختاری، صلاحیت و ارتباط) باشد. یافته‌های این مطالعه می‌تواند به عنوان پایه‌ای برای سیاست‌گذاری‌های روان‌آموزشی در سطح مدرسه و منطقه، و همچنین غنی‌سازی بستر یادگیری برای پرورش نسلی خودانگیخته و مقاوم، مورد استفاده قرار گیرد.

بخش اول: اهداف پژوهش

بند اول: هدف کلی

بررسی تأثیر ذهنیت رشد بر خودتعیینی دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر خرم آباد .

بند دوم: اهداف ویژه

۱. تعیین رابطه بین ذهنیت رشد و خودتعیینی دانش آموزان متوسطه اول شهر خرم آباد .
۲. بررسی رابطه بین ذهنیت رشد و مؤلفه های خودتعیینی (شامل خودمختاری، صلاحیت و ارتباط) در بین دانش آموزان مورد مطالعه .
۳. مقایسه سطح خودتعیینی دانش آموزان دارای ذهنیت رشد بالا و پایین در میان جامعه آماری مورد نظر .
۴. شناسایی نقش پیش بینی کننده ذهنیت رشد در تبیین سطح خودتعیینی دانش آموزان متوسطه اول.

بخش دوم: فرضیه ها پژوهش

۱. بین ذهنیت رشد و خودتعیینی دانش آموزان متوسطه اول شهر خرم آباد رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فرضیه های فرعی

۲. بین ذهنیت رشد و مؤلفه **خودمختاری** خودتعیینی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.
۳. بین ذهنیت رشد و مؤلفه **صلاحیت** خودتعیینی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد .

۴. بین ذهنیت رشد و مؤلفه ارتباط خودتعیینی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد .
۵. دانش آموزان دارای ذهنیت رشد بالا، سطح خودتعیینی بالاتری نسبت به دانش آموزان دارای ذهنیت رشد پایین دارند .
۶. ذهنیت رشد می تواند به طور معناداری سطح خودتعیینی دانش آموزان متوسطه اول را پیش بینی کند.

بخش سوم: روش پژوهش

این تحقیق به این دلیل کاربردی است که از نتایج طرح برای بهبود عملکرد مدارس استفاده می شود. و به این دلیل توصیفی است که مطالعه وضعیت موجود شهر خرم آباد مد نظر است. و از آن جهت که درصدد مشخص کردن روابط بین متغیرها است. پژوهش از نوع همبستگی می باشد. حال چون به بررسی تاثیر این روابط می پردازد از نوع معادلات ساختاری است. برای تجزیه و تحلیل داده ها با نرم افزارهای SPSS و Smart PLS استفاده می شود.

بخش چهارم: جامعه و نمونه

جامعه این پژوهش شامل: دانش آموزان مقطع دبیرستان شهر خرم آباد که تعداد آنها طبق گزارش آموزش و پرورش قسمت انفورماتیک، ۱۷۲۶ نفر است که ۴۱۰ نفر آنها مرد و ۱۳۱۶ نفر آنها زن هستند. نمونه گیری با توجه با جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) به تعداد ۳۱۳ نفر به روش طبقه ای نسبی انتخاب می شوند.

بخش پنجم: روش تجزیه و تحلیل داده ها

در این پژوهش جهت نشان دادن برخی مشخصات آزمودنی‌ها و همچنین برای انجام تحلیل‌های مقدماتی میانگین، انحراف معیار همبستگی و غیره از آمار توصیفی استفاده شد. سپس برای انجام تحلیل‌های پیچیده‌تر از آمار استنباطی استفاده گردید، به این ترتیب برای ارزیابی برازندگی الگوی پیشنهادی بررسی روابط متغیرها از الگو یابی معادلات ساختاری PLS استفاده شد. تمامی تحلیل‌ها از طریق نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ و Smart PLS استفاده شد.

بخش ششم: یافته ها

فرضیه اول: بین ذهنیت رشد بر خودتعیینی دانش‌آموزان متوسطه اول شهر خرم‌آباد رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

فرضیه یک در حالت ضریب مسیر

نتیجه‌ی آزمون	آماره t	ضریب مسیر	نوع فرضیه	متغیر وابسته	متغیر مستقل
پذیرش فرضیه	۹۹/۲۸۸	۰/۹۶۲	اصلی	مدیریت دانش	ذهنیت رشد

براساس نتایج جدول فوق، با توجه به اینکه مقدار آماره‌ی t (۹۹/۲۸۸) بزرگتر از ۲/۵۸ است، می‌توان نتیجه گرفت که در سطح اطمینان ۹۹٪ این رابطه معنادار می‌باشد. از سوی دیگر ضریب مسیر محاسبه شده برابر با ۰/۶۶۱ و مثبت می‌باشد. از این‌رو در سطح اطمینان ۹۹٪ می‌توان گفت که ذهنیت رشد بر خودتعیینی دانش‌تاثیر مثبت و معناداری دارد و حمایت معلم می‌تواند ۰/۹۶۲ از تغییرات متغیر ذهنیت رشد معلمان را تبیین نماید.

پیشنهادهای

پیشنهادهای آموزشی

- طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی جهت تقویت ذهنیت رشد در مدارس متوسطه اول خرم‌آباد، با همکاری معلمان و مشاوران، به‌ویژه در آغاز سال تحصیلی. این برنامه‌ها می‌توانند شامل کارگاه‌های آموزشی، داستان‌های انگیزشی، فیلم‌های کوتاه و فعالیت‌های کلاسی باشند که بر مفاهیمی مانند «تلاش، یادگیری از اشتباه و رشد توانایی‌ها» تأکید دارند.
- بازنگری در سبک بازخورد معلمان به گونه‌ای که به جای تمرکز صرف بر نتیجه (مثلاً نمره)، بر فرآیند یادگیری، تلاش و پیشرفت فردی دانش‌آموز تأکید شود (مثلاً استفاده از عباراتی مانند «با این تلاش، قطعاً بهبود می‌یابی» به جای «خیلی باهوشی.»)
- یکپارچه‌سازی مفاهیم ذهنیت رشد در دروس مختلف، به‌ویژه در دروسی مانند علوم تجربی، ریاضی و زبان فارسی، که دانش‌آموزان ممکن است با چالش‌های یادگیری بیشتری مواجه شوند.
- طراحی محیط‌های یادگیری حمایت‌گر از خودتعیینی با فراهم‌آوردن امکان انتخاب در فعالیت‌های درسی، تشویق همکاری گروهی و ایجاد فضای امن برای بیان نظرات و اشتباهات.

منابع و مأخذ

- ستوده، ع؛ و شهریاری، و. اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی بر سلامت روانی و شادکامی معلولین. *اولین کنفرانس بین‌المللی روان‌شناسی و علوم رفتاری*. ۱۳۹۸.
- الوانی اصل، م. مقایسه سازگاری فردی و اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شاهد و غیرشاهد هدایت شده به اولویت‌های پنج‌گانه طبق برنامه هدایت تحصیلی. طرح پژوهشی اجرا شده با همکاری اداره کل بنیاد شهید انقلاب اسلامی خوزستان. ۱۳۹۲.
- صادقی، س. بیرانوند، ا. *نظریه مشاوره و روان‌شناختی درمانی*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۹۳.
- محمدی، ف. *بهریستی روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن*، پایان‌نامه دکتری روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی بالینی تهران. ۱۳۹۵.
- فرح بخش، م. رابطه نارسایی هیجانی با اضطراب افسردگی، درماندگی روان‌شناختی و بهزیستی روان‌شناختی. *فصلنامه علمی و پژوهشی دانشگاه تبریز*. سال سوم. شماره ۱۰. ۱۳۹۶.
- جوانبخش، ر. بررسی رابطه بین خوش‌بینی اسلامی، خوش‌بینی آموخته شده سلیگمن و امنیت روانی. *مجله روان‌شناسی و دین*، سال چهارم، شماره چهارم، ص ۷۵ - ۱۰۲. ۱۳۸۵.
- برخوردار، م؛ و غباری بناب، ب. *ساخت و بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس مثبت‌نگری*. طرح پژوهشی، دانشگاه تهران، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. ۱۳۹۸.
- لشنی، س. تاثیر آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی بر خلاقیت دانش‌آموزان دختر سال اول دبیرستان. *مقاله فارسی*، ۱(۴)، ۱۷-۱. ۱۳۹۹.

- Ryff, G. W. Ross, J. M. (۲۰۱۱). Personal religious orientation and prejudice, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.۵, ۴۳۲-۴۴۳.
- Nicholls, C. (۲۰۱۸). "Kreativitet och kritiskt tandande.Redskap for framtids beredskap " [Creativity and critical thinking. Tools for preparedness for the future]. In Krut, ۵۳, ۶۱-۷۴.
- Chow LK.(۲۰۱۷). Still happy after all these years: Research frontiers on subjective well-being inLater Life. *J Gerontol Soc Sci* ۲۰۱۰; ۶۵ (۳): ۳۳۱-۹.
- George G. (۲۰۲۰). Spirituality and Depression: A Look at the Evidence, *Southern Medical Journal*, Vol.۱۰۰, Iss.۷, ۷۳۷-۷۳۹.
- Lyubomirsky D.G. (۲۰۲۱).The funds, friends, and faith of happy people. *American Psychologist*, ۵۵, ۵۶-۵۷.
- Bolier, N., & Strack, F. (۲۰۲۱). Evaluating one's life: A judgment model of subjective well-being. In F. Strack, M. Argyle and N. Schwarz (Eds.). *Subjective Well-Being: An Interdisciplinary Perspective*. Oxford: Pergamon Press.

لوگو سازمان ها و نهادهای علمی، سیاسی و دولتی حامی معنوی هفتمین همایش ملی بیژوهترهای علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

اگانت اینتا و ایمیل رسمی همایش جهت ارسال مقاله
۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲
Ghanonyar@YAHOO.COM

۱۴۰۳/۱۲/۰۸
دانشگاه رازی - سالن همایش دانشکده علوم اجتماعی

 سازمان عالی مقام
 تحت پوشش خبری صداوسیما

جهت همکاری در برگزاری همایش با دبیر اجرایی تماس بگیرید:
خانم دکتر شهلا رضایی ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵